

Wspomnienie pośmiertne

Prof. dr hab. Halina Zofia Sybirska 1932-2011

W dniu 9 XII 2011 roku, po wieloletnich zmaganiach z ciężką chorobą, zmarła śp. prof. dr hab. n. med. Halina Zofia Sybirska – wybitny chemik i toksykolog, emerytowany kierownik Katedry Medycyny Sądowej i Zakładu Toksykologii Sądowo-Lekarskiej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, zasłużona dla rozwoju naszej Uczelni i Regionu Śląsko-Dąbrowskiego.

Urodziła się 10 IV 1932 roku w Zagórzcu, gdzie uczęszczała do szkoły podstawowej (1944). Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Dąbrowie Górniczej (1950) rozpoczęła studia chemiczne na Wydziale Fizyko-Chemicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (1950-1955). 6 II 1955 roku, na podstawie pracy „Niektóre aminofenole o przewidywalnym działaniu antyalergicznym”, napisanej pod kierunkiem prof. Jana Moszewa, otrzymała z wy-

różnieniem tytuł i dyplom magistra chemii. Stopień naukowy doktora nauk chemicznych uzyskała 18 XI 1966 roku na Wydziale Chemicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, na podstawie dysertacji „Zastosowanie bibuty jonitowanej do ilościowego oznaczania hydrazynu kwasu izonikotynowego oraz produktów jego przemiany w materiale sekcyjnym”, wykonanej pod kierunkiem prof. Anzelma Lewandowskiego. 15 I 1976 roku po przeprowadzonym kolokwium habilitacyjnym, na podstawie przedstawionego dorobku naukowego i rozprawy „Zastosowanie bibuty kationitowanej w analizie chemiczno-toksykologicznej śmiertelnych zatruc niektórymi lekami”, Rada Wydziału Lekarskiego Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach nadała Jej stopień naukowy doktora habilitowanego nauk medycznych w zakresie toksykologii sądowo-lekarskiej, który 26 IV 1976 roku został zatwierdzony przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną do Spraw Kadr Naukowych. Tytuł profesora otrzymała w roku 1990, po paroletnim oczekiwaniu na realizację wniosku Rady Wydziału.

W Zakładzie Medycyny Sądowej Śląskiej Akademii Medycznej pracowała od 1958 roku, początkowo na stanowisku asystenta, następnie starszego asystenta (1961), adiunkta (1967) i docenta (1977). W 1990 roku uzyskała stanowisko profesora nadzwyczajnego a w 1995 – stanowisko profesora zwyczajnego. Była p.o. kierownika Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej (od października 1995 do lipca 1996), kierownikiem Zakładu Toksykologii Sądowo-Lekarskiej Katedry Medycyny Sądowej (od lipca 1996 do grudnia 1999), kierownikiem Katedry Medycyny Sądowej i Zakładu Toksykologii Sądowo-Lekarskiej (od grudnia 1999 do września 2002). Dodatkowo w latach 1981-1984 pełniła obowiązki kierownika Zakładu Toksykologii na Wydziale Farmaceutycznym.

To Jej w głównej mierze zawdzięczamy rozwój toksykologii sądowo-lekarskiej na Górnym Śląsku i szerzej – w Polsce. Pod Jej kierunkiem doposażono pracownię toksykologiczną i wprowadzono nowe, nierzadko pionierskie metody analityczne, m.in. metody spektroskopowe, immuno-fluores-

cencyjno-polaryzacyjne i chromatograficzne – chromatografię cienkowarstwową (TLC), chromatografię na bibule jonitowanej, chromatografię gazową (analizę fazy nadpowierzchniowej – *head space*) i wysokosprawną chromatografię cieczową (HPLC), uzyskując dobre rezultaty w badaniach na obecność trucizn i leków w materiałach biologicznych. W kręgu Jej szczególnego zainteresowania były śmiertelne zatrucia lekami (poczynione przez Nią obserwacje zatruc lekami wśród dzieci zostały nawet wykorzystane praktycznie przez producentów leków); zatrucia toksycznymi gazami, zwłaszcza tlenkiem węgla i cyjanowodorem u ofiar pożarów a także alkoholologia sądowa, toksykologia ruchu drogowego i szeroko pojęta problematyka polskiej narkomanii. Jej pomysły badawcze zawsze cechowała oryginalność i szerokie, interdyscyplinarne spojrzenie na problem. Rozumiała wartość współpracy opiniodawczej między analitykami a medykami sądowymi w zakresie problemów toksykologicznych.

Pozostawiła po sobie znaczny dorobek piśmienniczy. Była autorką rozdziału „Elementy toksykologii” w podręczniku „Farmakologia” (Katowice 1998), ponad 120 artykułów zamieszczonych w krajowych i zagranicznych czasopismach specjalistycznych oraz ponad 160 referatów i doniesień zjazdowych. Wielokrotnie uczestniczyła w zjazdach i konferencjach krajowych i zagranicznych, gdzie wygłaszała wykłady oraz przewodniczyła sesjom naukowym. Oceniała dorobek naukowy na tytuł profesora, była promotorem i recenzentem odpowiednio siedmiu i dziesięciu dysertacji doktorskich oraz promotorem jedenastu prac magisterskich. Prowadziła wykłady i ćwiczenia z wybranych tematów w ramach medycyny sądowej dla studentów wydziałów lekarskich w Katowicach i Zabrze oraz Wydziału Farmaceutycznego w Sosnowcu.

Była członkiem wielu Towarzystw Naukowych, w których pełniła istotne funkcje, m.in. Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii (od 1960 roku; Honorowy Członek PTMSiK), Polskiego Towarzystwa Toksykologicznego (od 1978 roku) i Polskiej Akademii Nauk (członek Komisji Analizy Toksykologicznej Komitetu Chemii Analitycznej od 1993 roku). W latach 1996-2000 była wiceprzewodniczącą Rady Naukowej Instytutu Ekspertyz

Sądowych im. prof. Jana Sehna w Krakowie. W uznaniu zasług została uhonorowana licznymi nagrodami i odznaczeniami, m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Złotą odznaką „Zasłużony w rozwoju województwa katowickiego”, odznaką za wzorową pracę w służbie zdrowia oraz nagrodami rektorskimi za osiągnięcia w pracy naukowej i dydaktycznej.

Życiorys naukowy śp. prof. Haliny Sybirskiej był skoncentrowany i ukierunkowany na aktualne problemy toksykologiczne, m.in. dotyczące narkomanii, zatruc lekami, nietrzeźwości oraz zażywania środków psychoaktywnych przez uczestników ruchu drogowego. Podkreślenia wymaga ukierunkowanie zainteresowań prof. Haliny Sybirskiej na wzajemne zrozumienie wymogów medycyny sądowej i toksykologii dla potrzeb naukowych i praktycznych, ale także epidemiologicznych. Opracowała wiele metod badawczych w analizie toksykologicznej, w tym wyosabniania i oznaczania ksenobiotyków oraz ich metabolitów z materiału biologicznego, zwłaszcza sekcyjnego. Była jednym z pionierów współczesnej nowoczesnej polskiej toksykologii sądowej, dostrzegając potrzebę harmonijnego rozwoju wszystkich działów medycyny sądowej.

Po odejściu na emeryturę we wrześniu 2002 roku nie przestała być aktywna naukowo – nadal uczestniczyła w konferencjach toksykologów sądowych i nadzorowała merytorycznie planowane badania oraz przygotowywane publikacje z zakresu toksykologii sądowo-lekarskiej. Pomimo ciężkiej choroby nie poddała się i nie straciła pogody ducha, z której była powszechnie znana.

Prochy śp. prof. Haliny Sybirskiej zostały złożone w grobowcu rodzinnym na cmentarzu parafialnym w Sosnowcu-Zagórze. Pożegnaliśmy Człowieka szlachetnego i prawego, oddanego nauce, szanowanego i lubianego przez współpracowników oraz studentów Nauczyciela akademickiego cieszącego się powszechnym autorytetem w środowisku medycznym w kraju i za granicą.

Czesław Chowaniec
Rafał Skowronek